«Θεατρικοί διάλογοι» στον Κήπο

Σφήκες χωρίς κεντρί

Δεν υπάρχει κλασικό κείμενο σε οποιαδήποτε θεατρική παράδοση που να επιβιώνει χωρίς εξωτερική βοήθεια. Ολα, κάποια στιγμή, θα χρειαστούν και το ανάλογο «λίφτινγκ», για να ανταποκριθούν στις ανάγκες του «εδώ και τώρα» της παράστασης. Και πολύ περισσότερο μια κωμωδία, η οποία, επειδή ακριβώς στηρίζεται στο επικαιρικό, γερνάει πιο γρήγορα.

Του **ΣΑΒΒΑ ΠΑΤΣΑΛΙΔΗ**, καθηγητή Θεατρολογίας στο ΑΠΘ

Το θέμα, βέβαια, είναι η όποια ανανεωτική ανάγνωση να έχει ερείσματα στο ίδιο το κείμενο, πράγμα που απαιτεί ψάξιμο, έρευνα, εργαστηριακή προετοιμασία. Και κανένα καλοκαιρινό σχήμα δε διαθέτει αυτήν τη χρονοβόρα «πολυτέλεια», με αποτέλεσμα τα περισσότερα να καταφεύγουν σε λύσεις εντυπωσιασμού για να γεμίσει η ώρα και το ταμείο, κάποια άλλα να παίζουν στο στιλ «όπου μας βγάλει», και κάποια να αρκούνται σε πολύ απλά πράγματα, όπως, ας πούμε, μια υποτυπώδης σκηνική ευταξία και ευπρέπεια. Κι αυτό το τελευταίο ταιριάζει στις «Σφήκες» που είδαμε στον «Κήπο».

Η σκηνοθεσία του Τ. Χρυσικάκου δεν έδειξε να έχει κάποιες ιδιαίτερες ερμηνευτικές ανησυχίες, κάποια «άλλη» πρόταση που θα έδινε στο όλο εγχείρημα μια ταυτότητα που θα το έκανε να ξεχωρίζει, ένα δικό του φέγγος. Ολα ήταν απλώς τακτοποιημένα και προβλέψιμα. Παράλληλα, όμως (ας σημειωθεί αυτό στα υπέρ της παράστασης) ήταν απαλλαγμένα από λαϊκισμούς, πανηγυριώτικους φραμπαλάδες και λιλιά (φαντάζομαι πως ο Κ. Καπελώνης, έστω και από θέση συμβουλευτική, δε θα το επέτρεπε), γεγονός που ενίσχυσε την καθαρότητα των δρωμένων και μας επέτρεψε να παρακολουθήσουμε βήμα βήμα πώς ο Αριστοφάνης ξεμπροστιάζει τους εκπροσώπους της δικαστικής εξουσίας, τον άρχοντα της Αθήνας Κλέωνα (εξού και τα περιπαιχτικά ονόματα, Φιλοκλέων και Βδελυκλέων, πατέρας και υιός αντίστοιχα) και τον Αλκιβιάδη -κάποια φημολογούμενα χαρακτηριστικά του οποίου διανθίζουν το πορτρέτο του Φιλοκλέωνα, όπως μέθη, ανευθυνότητα και χουλιγκανισμός, ιδίως προς το τέλος, όταν εκτός εαυτού αρχίζει να χτυπά, να ερωτοτροπεί κ.λπ.

> Λύσεις εντυπωσιασμού για να περάσει η ώρα, σε μια παράσταση η οποία άφησε μάλλον αδιάφορους τους θεατές

Στον Φιλοκλέωνα συνδυάζονται ο νόμος και η φύση, το ζώον το πολιτικόν και ταυτόχρονα η σφήκα, που ξέρει να αγωνίζεται με μανία. Αντιδρώντας στον κατ' οίκον περιορισμό που του επιβάλλει ο γιος του (για να τον αναγκάσει να παραιτηθεί από το δικαστικό λειτούργημα), σκαρφίζεται ποικίλους τρόπους διαφυγής και επιστροφής στο «καθήκον». Ετσι, ζητά και τη βοήθεια των Σφηκών, που όμως αποτυγχάνουν οικτρά να τον απελευθερώσουν. Ακόμη και τη σκηνή του Οδυσσέα με τον Πολύφημο θυμάται εδώ ο Αριστοφάνης και βάζει τον ήρωά του να επιχειρεί να διαφύγει με τη βοήθεια γαϊδάρου.

Η βασική θέση του Φιλοκλέωνα, όπως βγαίνει μέσα από τον τελευταίο «αγώνα» που δίνει με τον γιο του, είναι απλή: η δύναμη του δικαστικού είναι απόλυτη. Η θέση του γιου είναι εντελώς αντίθετη: ο δικαστικός δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα πιόνι στη σκακιέρα αυτών που ουσιαστικά ελέγχουν το παιχνίδι της εξουσίας. Και μολονότι στο τέλος χάνει στην αντιπαράθεση με τον γιο του, βλέπουμε ότι το αρχικό μείγμα παραμένει (άνθρωπος και ζώο), κι ας νομίζει ο Χορός πως ο Βδελυκλέων τον έχει αλλάξει. Απλώς, η εξωτερική του στάση έχει αλλάξει, το πώς δηλαδή αντιμετωπίζει το δικαστήριο. Οπως γράφει και ο Θουκυδίδης, είναι ανόητο να περιμένει κανείς ότι ο οποιοσδήποτε νόμος θα εμποδίσει την ανθρώπινη φύση να κάνει αυτό που επιθυμεί.

> Τι σόι γελοίο πρόγραμμα ήταν αυτό που πουλούσαν στην είσοδο; Ούτε για τα σκουπίδια δεν έκανε

Τον Βουτσά μπορεί να τον καταδιώκουν τα τερτίπια της κινηματογραφικής του μανιέρας (απόλυτα φυσικό, ύστερα από τόσα χρόνια), ωστόσο πρέπει να του αναγνωριστεί ότι στο μεγαλύτερο μέρος απέφυγε όσο μπορούσε την αυτοσκηνοθεσία (ίδιον των περισσότερων κωμικών αυτής της κάστας και γενιάς) και έπαιξε στέρεα και μετρημένα, με γούστο και ευκρίνεια. Αντίθετα, ο Χρυσικάκος/Βδελυκλέων, έδειχνε να βρίσκεται εκτός τόπου και χρόνου. Επαιζε και «σκηνοθετούσε» ταυτόχρονα. Εμ, δε γίνεται. Στο τέλος, ουδείς κατάλαβε τι σόι Βδελυκλέωνα ήθελε να σκιτσάρει.

Και το ζευγάρι των δούλων είχε προβλήματα επικοινωνίας. Ο Γ. Δεγαΐτης/ Ξανθίας, ο πλέον «αριστοφανικός» ηθοποιός της διανομής (με δέκα συμμετοχές στο βιογραφικό του), έπαιζε αναπολώντας τον Αριστοφάνη του Κουν και ο Σαρηγιαννίδης βάζοντας μπροστά το φιζίκ του και όχι τον ρόλο.

Οσο για τον Δ. Αρώνη, θα 'πρεπε να γνωρίζει ότι σε έναν επαγγελματικό θίασο μαθαίνουμε τον ρόλο πριν πατήσουμε το πόδι μας στο σανίδι. Απαράδεκτα πράγματα. Οι θεατές δεν είναι κάφροι, καταλαβαίνουν πότε κάποιος τους κοροϊδεύει.

Η Ε. Πήττα ξέρει να κινεί σύνολα στο αρχαίο δράμα. Και εδώ οι χορογραφικές της προτάσεις δεν ήταν άσχημες, ήθελαν όμως καλύτερες μουσικοχορευτικές μάζες για να φανούν. Υπήρχε ανομοιογένεια. Αλλοι ικανότατοι κι άλλοι όχι. Τα κοστούμια του Σ. Πασχαλίδη χωρίς εκπλήξεις. Η μετάφραση από τον Ε. Μπελιέ, με καλές αναλογίες και χωρίς «αβανταδόρικη» βωμολοχία. Η μουσική του Χρ. Λεοντή γεμάτη αριστοφανική ευφορία.

> Παράσταση απλή, χωρίς ιδιαίτερες «μουντζούρες», αλλά και χωρίς κάτι που να μας βοηθά να τη θυμόμαστε την επομένη

Από τις πρόβες των «Σφηκών» με τον Κώστα Βουτσά και τους άλλους συντελεστές της παράστασης